

Вучэбная праграма складзена на аснове тыпавай праграмы Сучасная беларуская мова: Вучэб. праграма для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях 1-21 05 01 “Беларуская філалогія”, 1-21 05 02 “Руская філалогія”, 1-21 05 04 “Славянская філалогія”, 1-21 05 05 “Класічная філалогія”, 1-21 05 06 “Рамана-германская філалогія” / Аўт.-склад. З.І. Бадзевіч, С.А. Важнік, Г.К. Чахоўскі. – Мн.: РІВШ, 2010. Зацверджана Вучэбна-метадычным аб’яднаннем ВНУ Рэспублікі Беларусь па гуманітарнай адукацыі 13 ліпеня 2010 г. Рэгістрацыйны № ТД-Д.133/тып.

Разгледжана і рэкамендавана да зацвярджэння на пасяджэнні кафедры  
\_\_\_\_\_ сучаснай беларускай мовы \_\_\_\_\_

(назва кафедры)

11 чэрвеня 2012 г. Пратакол №11

(дата, нумар пратакола)

Загадчык кафедры

\_\_\_\_\_ З.І. Бадзевіч

(подпіс)

Адобрана і рэкамендавана да зацвярджэння Вучэбна-метадычнай камісіяй  
філалагічнага факультэта \_\_\_\_\_ Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэта \_\_\_\_\_

(назва вышэйшай навучальнай установы)

21 чэрвеня 2012 г. Пратакол №8

(дата, нумар пратакола)

Старшыня

\_\_\_\_\_ М.М. Хмяльніцкі

(подпіс)

## ТЛУМАЧАЛЬНАЯ ЗАПІСКА

Курс сучаснай беларускай мовы, які чытаецца на філалагічных факультэтах універсітэтаў, з'яўляецца важным звяном у сістэме агульнай філалагічнай адукацыі студэнтаў, спрыяе вырашэнню задачы гісторыка-культурнага асваення нацыянальнай спадчыны беларускага народа шляхам вывучэння яго мовы, выступае адной з умоў фарміравання прафесійнай лінгвістычнай кампетэнцыі будучых настаўнікаў-філолагаў агульнаадукацыйных школ, каледжаў, ліцэяў, гімназій, а таксама работнікаў асветы, культуры, друку, навукова-даследчых устаноў.

Курс арыентуе выкладчыка на вытлумачэнне з'яў беларускай мовы ў іх структурна-семантычным і функцыянальна-камунікатыўным аспектах, на выяўленне адметных спецыфічных заканамернасцей, якія праяўляюцца на розных узроўнях беларускай мовы, на ўсебаковае вывучэнне беларускай мовы як жывой і рухомай з'явы, дапамагае зразумець яе дынаміку і асноўныя тэндэнцыі развіцця. Метадалагічная база гэтага курса мае на мэце правільную і навукова абгрунтаваную прэзентацыю звестак тэарэтычнага характару, скарэктываваную з улікам ідэяэтнічнага нацыянальнага кампанента беларускай мовы, характару і форм яе сувязей з іншымі мовамі, найперш роднаснымі славянскімі.

На лекцыйных і практычных занятках студэнты набываюць, засвойваюць і паглыбляюць веды па фанетыцы, фаналогіі, арфаэпіі, графіцы, марфеміцы, словаўтварэнні, марфалогіі і сінтаксісе сучаснай беларускай мовы ў такой ступені, каб усведамляць яе як грамадскую з'яву і пэўную семіятычную сістэму і дасканалы валодаць яе сродкамі.

Вывучэнне курса сучаснай беларускай мовы павінна адбывацца ў цеснай сувязі з іншымі лінгвістычнымі дысцыплінамі: гістарычнай граматыкай, дыялекталогіяй, гісторыяй літаратурнай мовы, уводзінамі ў мовазнаўства, агульным мовазнаўствам.

Выкарыстоўваючы прыныцы пераемнасці і ўзаемасувязі лінгвістычных дысцыплін, выкладчык павінен адбіраць такія факты і з'явы, якія ўсталяваліся ў навуцы аб мове, лічацца стрыжнёвымі для разумення іншых пытанняў і з'яўляюцца важнымі для пашырэння агульнага моўнага дыяпазону студэнтаў. Метады выкладання матэрыялу могуць быць розныя: яны, як правіла, залежаць ад складанасці тэмы і ступені падрыхтаванасці студэнтаў. Пэўную ўвагу неабходна звяртаць на тыя пытанні, якія адносяцца да дыскусійных або ўносяць новае ў асвятленне асобных фактаў мовы, каб у студэнтаў не стваралася ўражанне, быццам у мовазнаўстве ўсе праблемы вырашаны.

Значная колькасць гадзін адводзіцца вучэбным планам на практычныя заняткі. Яны праводзяцца па тэмах, якія вызначаюцца выкладчыкам і зацвярджаюцца на кафедры. Іх мэта – замацаваць і паглыбіць тэарэтычныя веды. Методыка правядзення практычных заняткаў розная: індывідуальнае, фронтальнае, паслядоўна-лінейнае або выбарачнае апытванне; выкананне практыкаванняў на дошцы; работа па гатовых табліцах і схемах; выкананне тэставых заданняў і тэстаў на камп'ютэрах, праслухоўванне і аналіз разнастайных лінгвістычных запісаў і г.д. Правільна арганізаваная сістэма практычных заняткаў спрыяе выпрацоўцы ў студэнтаў самастойных навуковых поглядаў на моўныя з'явы і працэсы, дапамагае ім грунтоўна авалодаць

нормах літаратурнай мовы, паскарае набыццё навыкаў самастойнага аналізу моўных з’яў і фактаў.

Важнае значэнне ў працэсе засваення і замацавання ведаў і навыкаў мае лінгвістычны аналіз слоў, словазлучэнняў і сказаў. Для таго, каб лінгвістычны аналіз стаў сапраўдным эфектыўным навучальным сродкам, выкладчык павінен зыходзіць з адзіных навукова-метадычных прынцыпаў, сістэмнасці і строгай паслядоўнасці тлумачэння моўных з’яў. У залежнасці ад задач, якія ставяцца ў кожным канкрэтным выпадку, лінгвістычны аналіз можа быць вусным ці пісьмовым, частковым ці поўным.

Усе віды лінгвістычнага аналізу (фанетычны, графічны, арфаграфічны, лексічны, этымалагічны, марфемны, словаўтваральны, марфалагічны, сінтаксічны і лінгвістычны аналіз тэксту) праводзяцца пры вывучэнні адпаведнага раздзела курса.

Змест і задачы курса скіраваны на тое, каб сфарміраваць у студэнтаў правільныя навуковыя погляды на ўсю складаную сістэму сучаснай беларускай мовы, дапамагчы ім авалодаць яе літаратурнымі нормах, набыць устойлівыя навыкі самастойнага аналізу лінгвістычных фактаў і з’яў, удасканаліць сістэму звязнага маўлення, пастаянна павышаць арфаграфічную і пунктуацыйную пісьменнасць.

У выніку вывучэння курса сучаснай беларускай мовы студэнты павінны ведаць:

- тыпалагічную і генетычную характарыстыку беларускай мовы;
- функцыянальныя стылі сучаснай беларускай мовы;
- літаратурныя нормы сучаснай беларускай мовы;
- асноўныя тэрміны, паняцці і катэгорыі сучаснай беларускай мовы;
- умовы і формы моўнай камунікацыі.

Павінны ўмець:

- валодаць вуснай і пісьмовай разнавіднасцямі сучаснай беларускай літаратурнай мовы;
- карыстацца асноўнымі моўнымі паняццямі і тэрмінамі ў іх сістэмна-структурных сувязях;
- валодаць маўленчай дзейнасцю ў сістэме стылёва-функцыянальных асаблівасцей беларускай літаратурнай мовы;
- карыстацца асноўнымі метадамі лінгвістычнага аналізу;
- валодаць метадыкай рэферыравання тэксту і яго перакладу на беларускую мову.

Спіс рэкамендаванай літаратуры, які змешчаны ў канцы праграмы, уключае найбольш важныя працы як па ўсім вучэбным курсе, так і па асобных раздзелах. Аднак пры вывучэнні той або іншай тэмы выкладчык павінен рэгулярна знаёміць студэнтаў з лінгвістычнымі навінкамі, з навукова-тэарэтычнай і метадычнай літаратурай (манаграфіямі, зборнікамі навуковых прац, артыкуламі). Гэта патрабуе ад студэнтаў сістэматычна сачыць за новай літаратурай, папаўняць уласную бібліятэку неабходнымі падручнікамі, дапаможнікамі і манаграфіямі.

Колькасць гадзін на лекцыйную і практычную часткі курса рэгламентуецца тыпавым вучэбным планам.

## ПРАГРАМА ВУЧЭБНАГА КУРСА

**СІНТАКСІС // Сучасная беларуская мова:** Вучэб. праграма для вышэйшых навучальных устаноў па спецыяльнасцях: 1-21.05.01 Беларуская філалогія; 1-21.05.02 Руская філалогія; 1-21.05.04 Славянская філалогія; 1-21.05.05 Класічная філалогія; 1-21.05.06 Рамана-германская філалогія / Склад. З.І. Бадзевіч, С.А. Важнік, Г.К. Чахоўскі. – Мн.: РІВШ, 2005. С 22–28.

## СІНТАКСІС

Прадмет і задачы сінтаксісу. Сінтаксіс сярод лінгвістычных дысцыплін.

Паняцце сінтаксічнай сувязі. Асноўныя віды сінтаксічнай сувязі: злучэнне (паратаксіс) і падпарадкаванне (гіпатаксіс). Асноўныя віды сінтаксічных адносін: прэдыкатыўныя, непрэдыкатыўныя; паратаксічныя, гіпатаксічныя. Сродкі выражэння сінтаксічнай сувязі ў словазлучэнні, простым сказе, складаным сказе.

Паняцце валентнасці, яе тыпы: лагічная, семантычная, сінтаксічная валентнасць; абавязковая (аблігаторная), неабавязковая (факультатыўная) валентнасць. Паняцце дыстрыбуцыі. Валентнасць і дыстрыбуцыя.

Паняцце спалучальнасці. Валентнасць і спалучальнасць. Семантычная, сінтаксічная, лексічная спалучальнасць слоў у беларускай мове. Спалучальнасцы ўласцівасці розных часцін мовы.

Сістэма сінтаксічных адзінак: сінтаксема, словазлучэнне, просты сказ, складаны сказ, складанае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства), тэкст.

Асноўныя аспекты апісання сінтаксісу: структурны, камунікацыйны, функцыянальны, семантычны, структурна-семантычны, прагматычны, стылістычны.

Паняцце нацыянальнай сінтаксічнай ідыяматыкі.

Сучасная беларуская сінтаксічная навука: актуальны стан, праблемы, канцэпцыі.

## СЛОВАЗЛУЧЭННЕ

Словазлучэнне як сінтаксічная адзінка. Дыферэнцыяльныя прыметы словазлучэння. Адрозненні словазлучэння ад слова і сказа. Будова, значэнне і функцыі словазлучэнняў. Структурная схема і парадыгма словазлучэнняў.

Асноўныя падыходы да разумення граматычнай прыроды словазлучэння. Аб'ём паняцця “словазлучэнне”: прэдыкатыўныя і непрэдыкатыўныя; простыя і складаныя; свабодныя і несвабодныя. Праблема вылучэння прэдыкатыўных і паратаксічных словазлучэнняў у спецыяльнай літаратуры.

Класіфікацыя словазлучэнняў у сучаснай лінгвістычнай літаратуры: свабодныя і несвабодныя; прэдыкатыўныя і непрэдыкатыўныя; простыя і складаныя. Лексіка-граматычныя тыпы словазлучэнняў: назоўнікавыя, прыметнікавыя, лічэбнікавыя, займеннікавыя, дзеяслоўныя і прыслоўныя. Сінтаксічна непадзельныя словазлучэнні ў сучаснай беларускай мове: структура, значэнне, функцыі.

Сінтаксічная сувязь кампанентаў непрэдыкатыўных словазлучэнняў: злучальная (паратаксічная) і падпарадкавальная (гіпатаксічная).

Дыферэнцыяльныя прыметы злучальнай сувязі: адкрытасць/закрытасць. Разнавіднасці злучальнай сувязі: з'яднанне, раз'яднанне, перараз'яднанне.

Дыферэнцыяльныя прыметы падпарадкавальнай сувязі: прадказальнасць/непрадказальнасць, абавязковасць/неабавязковасць. Разнавіднасці падпарадкавальнай сувязі: дапасаванне (поўнае і няпоўнае); склонавы паралелізм; кіраванне (беспрыназоўнікавае і прыназоўнікавае; моцнае і слабае); прымыканне (уласнае і іменнае). Размежаванне выпадкаў слабага кіравання і іменнага прымыкання. Асаблівасці і нацыянальная адметнасць дапасавання і кіравання ў беларускай літаратурнай мове.

Тыпалогія семантыка-сінтаксічных адносін паміж кампанентамі падпарадкавальнага (гіпатаксічнага) словазлучэння: аб'ектныя, суб'ектныя, азначальныя (атрыбутыўныя), акалічнасныя (сітуацыйныя), камплетыўныя. Сінкрэтызм семантыка-сінтаксічных адносін на ўзроўні падпарадкавальнага словазлучэння. Сродкі выражэння семантыка-сінтаксічных адносін.

Сінтаксічная сінаніміка сучаснай беларускай мовы.

## СКАЗ

Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа: камунікацыйнасць, прапазіцыйнасць, прэдыкатыўнасць, граматычная і інтанацыйная аформленасць, сэнсавая закончанасць і

самастойнасць. Прэдыкатыўнасць як асноўная сінтаксічная катэгорыя сказа. Субкатэгорыі прэдыкатыўнасці: мадальнасць, тэмпаральнасць, персанальнасць. Монапрэдыкатыўнасць і поліпрэдыкатыўнасць як адрознівальныя прыметы простага і складанага сказа. Простыя поліпрэдыкатыўныя адзінкі.

Граматычнае значэнне і граматычная форма сказа. Паняцце сінтаксічнай мадэлі сказа. Сінтаксічная мадэль і структурная схема сказа. Сінтаксічная парадыгма (сінтаксічнае поле) сказа.

Сінтаксічная сувязь кампанентаў сказа. Разнавіднасці прэдыкатыўнай сувязі: каардынацыя, суразмяшчэнне, прыцягненне. Паўпрэдыкатыўная сувязь. Далучальная сувязь. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі сказа, сродкі іх выражэння і спосабы рэалізацыі ў беларускай мове.

Класіфікацыя сказаў: паводле будовы – простыя і складаныя; паводле мадальнасці – сцвярдзальныя і адмоўныя; паводле мэты выказвання – апавядальныя, пыталыя і пабудзальныя; паводле інтанацыі – няклічныя і клічныя; паводле структурнай арганізацыі – члянімыя і нечлянімыя: паводле колькасці саставаў – аднасастаўныя і двухсастаўныя; паводле наяўнасці/адсутнасці пашыральнікаў прэдыкатыўнай асновы сказа – развітыя і неразвітыя; паводле наяўнасці/адсутнасці структурна неабходных кампанентаў – поўныя і няпоўныя; паводле наяўнасці/адсутнасці элементаў ускладнення – ускладненыя і няўскладненыя.

Аспекты вывучэння сказа: структурны, семантычны, структурна-семантычны, камунікацыйны, прагматычны і інш.

### ПРОСТЫ СКАЗ

Паняцце простага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы простага сказа. Просты сказ як монапрэдыкатыўная адзінка. Суадносіны плана зместу (глыбіннай структуры) і плана выражэння (паверхневай структуры) простага сказа.

Фармальная арганізацыя простага сказа. Традыцыйнае вучэнне аб членах сказа. Галоўныя і даданыя члены сказа як канструктыўныя кампаненты фармальнай структуры сказа. Сучасны стан вучэння аб членах сказа. Праблема вылучэння галоўных і даданых членаў сказа ў сучаснай лінгвістыцы. Пашырэнне традыцыйных членаў сказа: сінкрэтычныя члены і дуплексівы, дэтэрмінанты і сітуанты.

Прэдыкатыўная аснова простага сказа. Суадносіны дзейніка і выказніка ў фармальнай структуры сказа. Вэрбацэнтрычная канцэпцыя сказа. Структурныя тыпы дзейніка і выказніка і спосабы іх выражэння ў сучаснай беларускай мове. Сувязь выказніка з дзейнікам, яе віды і рэалізацыя ў сказе. Праблема аднародных дзейнікаў і выказнікаў.

Даданыя члены сказа: дапаўненне (прамое/ускоснае); азначэнне (дапасаванае/недапасаванае); акалічнасць (месца, часу, прычыны, мэты і пад.). Марфалагізаваныя і немарфалагізаваныя, дэтэрмінаваныя і недэтэрмінаваныя даданыя члены сказа.

Сінкрэтызм у сістэме членаў сказа.

Лінгвістычны статус аднасастаўных сказаў. Фармальная арганізацыя структурнай асновы аднасастаўных сказаў, яе пашырэнне. Традыцыйная класіфікацыя аднасастаўных сказаў, крытэрыі іх размежавання. Дзеяслоўна-адвербіяльныя (выказніковыя) сказы: пэўна-асабовыя, абагульненыя-асабовыя, няпэўна-асабовыя, безасабовыя, інфінітыўныя. Субстантыўныя (дзейніковыя) сказы: намінатыўныя, назывныя, вакатыўныя, генітыўныя, канструкцыі з “назоўным уяўленням”. Праблема вылучэння аднасастаўных сказаў (канцэпцыя “аб прынцыповай двухсастаўнасці сказа”). Аднасастаўныя сказы як вынік камунікацыйнай рэалізацыі двухсастаўнай мадэлі. Аднасастаўныя сказы і актуальнае члененне. Праблема безасабовых сказаў. Структурна-семантычныя разнавіднасці безасабовых сказаў. Размежаванне безасабовых і інфінітыўных сказаў у рэчышчы традыцыйнага беларускага сінтаксісу.

Ускладненне простага сказа як спосаб пашырэння яго структурнай схемы. Ускладненне і катэгорыя прэдыкатыўнасці. Семантычныя і сінтаксічныя аспекты ўскладненых сказаў. Адметныя ўласцівасці ўскладненага сказа на ўзроўні сінтаксічных пазіцый, сінтаксічных сувязяў і сродкаў выражэння. Інтанацыйнае афармленне ўскладнення.

Сказы з аднароднымі членамі: арганізацыя, семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж кампанентамі аднароднага рада, функцыі аднародных членаў сказа. Сінтаксічная сувязь паміж аднароднымі членамі: адкрытая/закрытая, злучнікавая/бяззлучнікавая. Абагульняльныя словы пры аднародных членах сказа.

Сказы з адасобленымі членамі сказа. Умовы адасаблення членаў сказа: семантычныя, граматычныя, камунікацыйныя.

Сінтаксічная сувязь пры адасабленні: паўпрэдыкатыўная, паясняльная. Тыпы адасобленых кампанентаў.

Сказы з параўнальнымі зваротамі. Структура, тыпы, значэнне, функцыі параўнальных зваротаў у сказе.

Сказы з пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі, іх структура і функцыі. Размежаванне пабочных і ўстаўных канструкцый. Агульнае і адрознае паміж пабочнымі і ўстаўнымі канструкцыямі.

Сказы са звароткам. Структура, функцыі і значэнне зваротка ў сказе.

Сказы з мадальнымі часціцамі і выклічнікамі. Значэнне і функцыі сцвярдзальных, адмоўных, пытальных і эмацыянальных слоў у сказе.

Семантычная арганізацыя простага сказа. Паняцце семантычнага сінтаксісу. Намінацыйнае значэнне сказа. Дыктум (прапазіцыя) і модус як два складнікі намінацыйнага значэння сказа. Структура пазамоўнай сітуацыі, семантычная структура сказа. Паняцце прапазіцыі. Тыпы прапазіцыі: падзейная (існавання, стану, руху, успрымання, дзеяння) і лагічная (характарызацыі, ідэнтыфікацыі, рэяцыі). Структура прапазіцыі: прэдыкат і актанта (аргументы, семантычныя функцыі, глыбінныя склоны), іх тыпы. Сіркантанты, атрыбуты, іх тыпы. Спосабы выражэння прапазіцыі: праз прэдыкатыўную канструкцыю / праз непрэдыкатыўную канструкцыю. Паняцце глыбіннага і паверхневага сінтаксісу. Суадносіны глыбіннай і паверхнявай структур сказа. Універсальнае і спецыфічнае ў сінтаксічных мадэлях беларускай мовы (пры супастаўленні з рускай і іншымі славянскімі мовамі). Сучасныя напрамкі вывучэння аб'ектыўнага і суб'ектыўнага зместу сказа.

Камунікацыйная арганізацыя простага сказа. Сказ і выказванне. Актуальнае чляненне выказвання. Кампаненты актуальнага члянення. Сродкі актуальнага члянення і актуалізацыі выказвання (парадак слоў, інтанацыя, лагічны націск, службовыя словы і інш.). Парадак слоў і актуальнае чляненне. Прамы і адваротны (інверсійны) парадак размяшчэння кампанентаў у выказванні. Спосабы выражэння тэмы і рэмы ў простым сказе. Камунікацыйная парадыгма сказа. Асноўныя камунікацыйна-сінтаксічныя тыпы выказванняў у беларускай мове. Тыпалогія выказванняў: нейтральныя/экспрэсійныя, расчлінёныя/нерасчлінёныя (з нулявой тэмай), сінтагматычна незалежныя/сінтагматычна залежныя (абумоўленыя).

Суадносіны камунікацыйнага і фармальна-сінтаксічнага чляненняў выказвання.

Прагматычны аспект. Выказванне, сітуацыя і моўца. Камунікацыйная інтэнцыя (прагматычная функцыя) выказвання. Паняцце лакутыўных, ілакутыўных і перлакутыўных маўленчых актаў.

Прагматычныя тыпы выказванняў: сцвярджэнне, абяцанне, пагроза, пабуджэнне (загад, просьба), пытанне і інш. Прамыя і ўскосныя маўленчыя акты.

## СКЛАДАНЫ СКАЗ

Паняцце складанага сказа. Семантычная, фармальная і камунікацыйная арганізацыя складанага сказа. Дыферэнцыяльныя рысы складанага сказа (поліпрэдыкатыўнасць, поліпрапазіцыйнасць і інш.). Ізамарфізм складанага сказа і словазлучэння. Граматычнае значэнне і граматычная форма складаных сказаў. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі складаных сказаў, сродкі іх выражэння (інтанацыя, злучнікі і злучальныя словы).

Прынцыпы класіфікацыі складаных сказаў. Асноўныя падыходы да класіфікацыі складаных сказаў. Структурна-семантычны падыход: злучнікавыя сказы: складаназлучаныя, складаназалежныя; бяззлучнікавыя сказы. Падыход “ад зместу да формы: складаназлучаныя сказы: злучнікавыя, бяззлучнікавыя; складаназалежныя сказы: злучнікавыя, бяззлучнікавыя. Праблема вылучэння бяззлучнікавых сказаў.

Паняцце складаназлучанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складаназлучаных сказаў: адносная аўтаномнасць, адносная раўнапраўнасць прэдыкатыўных частак, наяўнасць злучальных сродкаў сувязі. Складаназлучаныя сказы са спалучальнымі, размеркавальнымі, супраціўнымі, далучальнымі злучнікамі. Складаназлучаныя сказы аднароднага і неаднароднага складу, адкрытай і закрытай структуры. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі складаназлучаных сказаў і спосабы іх выражэння. Складаназлучаныя сказы ўскладненай будовы. Складаназлучаныя сказы згрупіраванай і незгрупіраванай будовы. Складаназлучаныя сказы і актуальнае чляненне.

Паняцце складаназалежнага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складаназалежных сказаў: характар сінтаксічнай сувязі гіпатаксіс, іерархізаванасць будовы складаназалежных сказаў, наяўнасць падпарадкавальных сродкаў сувязі (злучнікаў і злучальных слоў). Падыходы да класіфікацыі складаназалежных сказаў: функцыянальны, марфалагічны, фармальны, структурна-семантычны.

Функцыянальны падыход да класіфікацыі складаназалежных сказаў. Складаназалежныя сказы з даданымі дзейнікавымі, выказнікавымі, дапаўняльнымі, азначальнымі і акалічнаснымі часткамі. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж галоўнай і даданай часткамі складаназалежных сказаў і спосабы іх выражэння.

Структурна-семантычны падыход да класіфікацыі складаназалежных сказаў. Тып складаназалежных сказаў паводле структуры: складаназалежныя сказы расчлянёнай, нерасчлянёнай, кантамінаванай структуры. Асноўныя сродкі сувязі: падпарадкавальныя злучнікі, злучальныя словы (рэляты), указальныя словы (карэляты), апорныя словы. Праблема размежавання злучнікаў і злучальных слоў у складаназалежных сказах.

Складаназалежныя сказы нерасчлянёнай (прыслоўнай) структуры, асаблівасці іх арганізацыі. Структурна-семантычныя тыпы складаназалежных сказаў нерасчлянёнай структуры: прысубстантыўна-атрыбутыўныя, тлумачальна-аб'ектныя, прыкампаратыўна-аб'ектныя, прызайменнікава-суадносныя. Складаназалежныя сказы расчлянёнай (прысастаўнай, прыфразавай) структуры, асаблівасці іх арганізацыі. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі такіх сказаў, спосабы іх выражэння. Тыпалогія складаназалежных сказаў расчлянёнай структуры. Складаназалежныя сказы кантамінаванай будовы, асаблівасці іх арганізацыі.

Складаназалежныя сказы ўскладненай будовы: з некалькімі галоўнымі і некалькімі даданымі часткамі. Тыпы падпарадкавання на ўзроўні шматчленных складаназалежных сказаў: паслядоўнае падпарадкаванне; сузалежнае падпарадкаванне: аднароднае і неаднароднае; камбінацыя розных тыпаў падпарадкавання.

Складаназалежныя сказы і актуальнае члененне.

Паняцце бяззлучнікавага складанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы бяззлучнікавых сказаў: дыфузнасць, размытасць семантыкі, недастатковая дыферэнцыраванасць значэнняў бяззлучнікавых сказаў; адсутнасць злучальных сродкаў сувязі. Бяззлучнікавыя сказы аднароднага і неаднароднага складу, адкрытай і закрытай структуры. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж прэдыкатыўнымі часткамі бяззлучнікавых сказаў і спосабы іх выражэння. Бяззлучнікавыя сказы ўскладненай будовы. Бяззлучнікавыя сказы згрупіраванай і незгрупіраванай будовы. Бяззлучнікавыя сказы і актуальнае члененне.

Камбінаваныя складаныя сказы. Дыферэнцыяльныя прыметы камбінаваных складаных сказаў: наяўнасць розных відаў сувязі; больш за два ўзроўні членення; згрупаванасць структуры. Паняцце генеральнай сувязі. Разнавіднасці камбінаваных сказаў, іх структура і значэнне. Сувязь прэдыкатыўных частак у камбінаваных складаных сказах. Семантыка-сінтаксічныя адносіны паміж часткамі камбінаваных сказаў і спосабы іх выражэння. Камбінаваныя складаныя сказы і актуальнае члененне выказвання.

## СКЛАДАНАЕ СІНТАКСІЧНАЕ ЦЭЛАЕ (ССЦ)

Складае сінтаксічнае цэлае (звышфразовае адзінства, праявіная страфа) як мінімальная адзінка тэксту, Асноўныя крытэрыі вылучэння ССЦ: лагічны, семантычны, граматычны. Паняцце мікратэмы. ССЦ і абзац. Суадносіны ССЦ і абзаца. Асноўныя функцыі абзаца.

Сродкі міжфразавай сувязі на ўзроўні ССЦ: уласна лексічныя, лексіка-граматычныя, граматычныя. Віды сувязі ў ССЦ: ланцужковая, паралельная, далучальная, змешаная. Тыпы рэматычнай дамінанты ССЦ: прадметная, якасная, статальная, акцыянальная, статальна-дынамічная, імпрэсіўная, сінкрэтычная.

Семантычная і структурная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага.

Камунікатыўная арганізацыя складанага сінтаксічнага цэлага. Тэма-рэматычная структура складанага сінтаксічнага цэлага. Тыпы тэма-рэматычных ланцужкоў: простая лінейная паслядоўнасць, паслядоўнасць са скразной тэмай, паслядоўнасць з вытворнымі тэмамі, паслядоўнасць з расшчэпленай тэмай.

Тэкст як сінтаксічная адзінка. Паняцце тэксту і дыскурсу. Падыходы да даследавання граматычнай прыроды тэксту: структурны (граматычны), семантычны, стылістычны, камунікацыйны, псіхалінгвістычны, семіятычны, прагматычны, кагнітыўны і інш. Катэгорыі тэксту. Структура тэксту, тыпы сувязі ў ім, сродкі яе рэалізацыі. Асаблівасці арганізацыі тэкстаў розных стыляў.

Функцыянальна-сэнсавая тыпалогія тэкстаў: апавяданне, апісанне, разважанне. Семантыка-сінтаксічная адметнасць іх арганізацыі.

Тэкст і актуальнае члянэнне. Камунікацыйная арганізацыя тэксту.

### ЧУЖАЯ МОВА

Чужая мова, яе віды (простая, ускосная і няўласна-простая) і спосабы ўвядзення ў кантэкст. Сінтаксічныя і пунктуацыйныя асаблівасці ўвядзення чужой мовы ў кантэкст. Чужая мова і словы аўтара, сувязь і ўзаемаадносіны паміж імі.

Рэпліка, маналог, дыялог, палілог, цытата як акты камунікацыі (будова, функцыі і стылістычная роля).

### ПУНКТУАЦЫЯ

Прадмет і задачы пунктуацыі. З гісторыі беларускай пунктуацыі.

Асновы сучаснай пунктуацыі. Пунктуацыя і граматычная будова сказа. Пунктуацыя, семантычная і фармальная структура сказа і яго сэнс. Пунктуацыя і інтанацыйнае афармленне сказа.

Пунктуацыйныя нормы. Пунктуацыйныя варыянты.

Класіфікацыя знакаў прыпынку. Раздзяляльныя і выдзяляльныя знакі прыпынку. Агульная характарыстыка знакаў прыпынку і асноўных правіл іх пастаноўкі.

## ЗМЕСТ ВУЧЭБНАГА МАТЭРЫЯЛУ

[illegible]

# ВУЧЭБНА-МЕТАДЫЧНАЯ КАРТКА

| Нумар раздзела, тэмы, заняткаў | Назва раздзела, тэмы, заняткаў;<br>пералік пытанняў для вывучэння                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | Колькасць аўдыторных гадзін |                                |                      |                                      | Матэрыяльнае забеспячэнне заняткаў (наглядныя, метадычныя дапаможнікі і інш.) | Літаратура                                                                                                                                                                                                                                                             | Формы кантролю ведаў                                                            |
|--------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------------------------|--------------------------------|----------------------|--------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------|
|                                |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                  | лекцыі                      | практычныя (семінарыя) заняткі | лабараторныя заняткі | кіруемая самастойная работа студэнта |                                                                               |                                                                                                                                                                                                                                                                        |                                                                                 |
| 1                              | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                | 3                           | 4                              | 5                    | 6                                    | 7                                                                             | 8                                                                                                                                                                                                                                                                      | 9                                                                               |
| 1.                             | <b>Уводзіны ў сінтаксічную навуку.</b><br>Сінтаксіс як раздзел мовазнаўства і як аб'ект вывучэння. Асноўныя аспекты сінтаксісу (структурны, семантычны, камунікацыйны, функцыянальны, структурна-семантычны і інш.). Сістэма сінтаксічных адзінак. <i>Гіпатаксіс</i> vs. <i>паратаксіс</i> . Паняцце нацыянальнай сінтаксічнай ідыяматыкі ( <i>НСІ</i> ).                                                                                                                                                                                                                                        | 2                           |                                |                      |                                      | Камп'ютэрная прэзентацыя №1                                                   | [Арутюнова 1990, с. 448–451]<br>[Булахаў 1959, с. 5–11]<br>[Бурак 1987, с. 3–12]<br>[Міхневіч 1994, с. 484–486]                                                                                                                                                        | Е-<br>university:<br>Модуль № 1:<br><br>Тэсты да модуля                         |
| 2.                             | <b>Словазлучэнне.</b><br>Паняцце словазлучэння. Розныя падыходы да вывучэння граматычнай прыроды словазлучэння. Гіпатаксічныя, паратаксічныя, прэдыкатыўныя і паўпрэдыкатыўныя словазлучэнні. Класіфікацыі словазлучэнняў.<br>Характар семантыка-сінтаксічных адносінаў (ССА) на ўзроўні гіпатаксічнага словазлучэння. Сінкрэтызм ССА – сінкрэтызм членаў сказа. <i>Дапасаванне, кіраванне, прымыканне</i> як разнавіднасці гіпатаксісу. <i>Склонавы паралелізм</i> як адмысловая разнавіднасць дапасавання. Асаблівасці кіравання беларускай мовы ў параўнанні з рускай, польскай і ўкраінскай. | 2                           | 2                              |                      | 2                                    | Камп'ютэрная прэзентацыя № 2                                                  | [Арашонкава, Лемцюгова, 1991]<br>[Беларуская граматыка 1986, с. 6–113]<br>[Бурак 1987, с. 12–32]<br>[Граматыка беларускай мовы 1966, с. 7–248]<br>[Конюшкевич 1994, с. 7–42]<br>[Кривицкий и др. 1990, с. 220–243]<br>[Міхневіч, Рамза 2005]<br>[Рамза 2003, с. 18–56] | Вуснае апытванне<br><br>Е-<br>university:<br>Модуль № 2:<br><br>Тэсты да модуля |

| 1  | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          | 3 | 4 | 5 | 6 | 7                                       | 8                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 | 9                                                                |
|----|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|---|---|-----------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|------------------------------------------------------------------|
| 3. | <p><b>Сказ. Просты і ўскладнены сказы.</b></p> <p>Паняцце сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы сказа. Традыцыйная класіфікацыя сказаў.</p> <p>Паняцце <i>структурнай схемы сказа</i> vs. <i>сінтаксічнай мадэлі сказа</i> (канцэпцыі А.Я. Міхневіча і Б.Ю. Нормана).</p> <p>Фармальная арганізацыя простага сказа (<i>наверхневы сінтаксіс</i>).</p> <p>Паняцце <i>наверхневай</i> структуры сказа. Прэдыкатыўная аснова простага сказа. Структурныя тыпы дзейніка і выказніка. Класіфікацыя дадanych членаў сказа. Сінкрэтызм у сістэме членаў сказа. <i>Вербацэнтрычная канцэпцыя сказа</i> (працы А. Пацябні, Я. Лёсіка, Л. Тэньера, У. Чэйфа і інш.). Ускладненне структуры простага скага. Праблема аднародных выказнікаў.</p> <p>Семантычная арганізацыя простага сказа (<i>глыбінны сінтаксіс</i>).</p> <p>Намінатыўнае значэнне сказа. Паняцці <i>дыктума (прапазіцыі)</i> і <i>модуса</i>. Паняцце <i>глыбіннай</i> структуры сказа. Прэдыкат і актанта (аргументы, семантычныя функцыі / ролі, глыбінныя склоны і інш.). Семантычная тыпалогія актантаў. Праблема аднасастаўных сказаў у святле семантычнай тэорыі.</p> <p>Агульны сінтаксічны профіль беларускага сказа.</p> <p>Універсальнае і спецыфічнае ў сінтаксічных мадэлях славянскіх моў. Сінтаксічна-тыпалагічныя рысы беларускай мовы.</p> | 6 | 4 |   | 2 | Камп'ютэрная прэзентацыя № 3, 4, 5<br>7 | <p>[Абабурка 1992, с. 182–186]</p> <p>[Беларуская граматыка 1986, с. 114–271]</p> <p>[Бурак 1993, с. 108–112]</p> <p>[Бурак 1987, с. 32–99]</p> <p>[Бурак 1982, с. 30–39]</p> <p>[Граматыка беларускай мовы 1966, с. 251–349]</p> <p>[Конюшкевич 1994, с. 43–76]</p> <p>[Кривицкий и др. 1990, с. 244–256]</p> <p>[Рабчинская 1994, с. 49–101]</p> <p>[Рагаўцоў 2001, с. 25–64]</p> <p>[Рамза 2003, с. 57–96]</p> <p>[Супрун 1972. С. 264–270]</p> <p>[Сямешка і інш. 1996, с. 496–511]</p> <p>[Яўневіч 1987, с. 34–45]</p> <p>[Беларуская граматыка 1986, с. 210–250]</p> <p>[Бурак 1987, с. 102–125]</p> <p>[Гаўрош 1975]</p> <p>[Граматыка беларускай мовы 1966, с. 426–460]</p> <p>[Кривицкий и др. 1990, с. 256–258]</p> <p>[Лепешаў 2002, с. 194–197]</p> <p>[Плотнікаў, Антанюк 2003, с. 260–262]</p> <p>[Рагаўцоў 2001, с. 64–119]</p> <p>[Рамза 2003, с. 96–115]</p> <p>[Рамза 1998]</p> | Вуснае апытванне Е-university: Модуль № 3, 4, 5: Тэсты да модуля |

| 1  | 2                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            | 3 | 4 | 5 | 6 | 7                            | 8                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                     | 9                                                                       |
|----|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|---|---|------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
|    |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |   |   |   |   |                              | [Базыленка 1964]<br>[Беларуская граматыка 1986, с. 150–209]<br>[Бурак 1987, с. 144–212]<br>[Граматыка беларускай мовы 1966, с. 351–426]<br>[Конюшкевич 1994, с. 50–59]<br>[Кривицкий и др. 1990, с. 274–292]<br>[Рагаўцоў 2001, с. 120–152]<br>[Яўневіч 1987, с. 87–137]                                                                                                                                              |                                                                         |
| 4. | <p><b>Складаны сказ.</b><br/>           Паняцце складанага сказа. Дыферэнцыяльныя прыметы складанага сказа. Розныя падыходы да класіфікацыі складаных сказаў (фармальны, марфалагічны, функцыянальны, структурна-семантычны і інш.).</p> <p>Складаназлучаныя сказы (СЗЛ).<br/>           Дыферэнцыяльныя прыметы складаназлучаных сказаў. СЗЛ адкрытай / закрытай структуры, аднароднага / неаднароднага складу. СЗЛ ускладненай будовы.</p> <p>Складаназалежныя сказы (СЗАЛ).<br/>           Дыферэнцыяльныя прыметы складаназалежных сказаў. Класіфікацыя СЗАЛ (розныя падыходы). Тыпалогія семантыка-сінтаксічных адносінаў. СЗАЛ нерасчлянёнай / расчлянёнай / кантамінаванай будовы.</p> <p>Складаназалежныя сказы ўскладненай будовы.<br/>           Тыпы падпарадкавання: паслядоўнае / сузалежнае (аднароднае / неаднароднае) / змешанае.</p> <p>Бяззлучнікавыя складаныя сказы (БСК).<br/>           Паняцце БСК. Дыфузнасць семантыкі БСК. БСК</p> | 4 | 2 |   | 2 | Камп’ютэрная прэзентацыя № 6 | [Беларуская граматыка 1986, с. 272–320]<br>[Бурак 1987, с. 212–291]<br>[Граматыка беларускай мовы 1966, с. 484–720]<br>[Конюшкевич 1994, с. 78–139]<br>[Кротевич 1953]<br>[Міхневіч 1993, 317–320]<br>[Плотнікаў, Антанюк 2003, с. 287–298]<br>[Поспелов 1950, с. 338–354]<br>[Поспелов 1950, с. 321–337]<br>[Поспелов 1959, с. 19–57]<br>[Рагаўцоў 2001, с. 152–178]<br>[Симулик 1976]<br>[Яўневіч 1987, с. 166–232] | Вуснае апытванне<br><br>Е-university:<br>Модуль № 6:<br>Тэсты да модуля |

|    |                                                                                                                                                                                                                            |   |   |  |   |                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                         |
|----|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|---|---|--|---|------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------|
|    | адкрытай / закрытай структуры, аднароднага / неаднароднага складу. БСК ускладненай будовы. Складаныя сказы кантамінаванай будовы (СКБ). Граматычная прырода СКБ. Паняцце структурна-семантычнага блока. Разнавіднасці СКБ. |   |   |  |   |                              |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |                                                                         |
| 5. | <b>Складанае сінтаксічнае цэлае (ССЦ).</b><br>ССЦ як мінімальная адзінка звязнага тэксту, крытэрыі яго вычлянення. ССЦ і абзац. Віды сінтаксічнай сувязі ў ССЦ. Сродкі міжфразавай сувязі. Тып рэматычнай дамінанты.       | 2 | 2 |  | 2 | Камп'ютэрная прэзентацыя № 7 | [Бурак 1981]<br>[Бурак 1988, с. 90–98]<br>[Гальперин 1981]<br>[Гаўрош 2002, с. 52–57]<br>[Ильенко 1989]<br>[Лепешаў 1981]<br>[Лепешаў 2000]<br>[Лосева 1980]<br>[Малажай 1992]<br>[Малажай 1982]<br>[Мілашэўская 1999, с. 66–71]<br>[Поспелов 1948, с. 43–68]<br>[Рамза 2003, с. 146–180]<br>[Солганик 1991]<br>[Солганик 1997]<br>[Цікоцкі 2002]<br>[Юрэвіч 1975, с. 20–30] | Вуснае апытванне<br><br>Е-university:<br>Модуль № 6:<br>Тэсты да модуля |

## ЛІТАРАТУРА

### Асноўная

*Абабурка, М. В.* Параўнальная граматыка беларускай і рускай моў / М. В. Абабурка. – Мінск, 1992.

*Бабайцева, В.В.* и др. Современный русский язык: Синтаксис. Ч. III / В.В. Бабайцева, Г.Г. Инфантова, Н.А. Николина и др. – Ростов-на-Дону, 1997.

*Беларуская граматыка: у 2 ч.* / АН БССР. Ін-т мов-ва імя Я. Коласа; рэд. М. В. Бірыла, П. П. Шуба. – Мінск, 1985–1986. Ч. 2: Сінтаксіс / Л. А. Антанюк [і інш.]. 1986.

*Бордович, А.М.* Сопоставительный курс русского и белорусского языков / А. М. Бордович, А. А. Гируцкий, Л. В. Чернышева. – Мінск, 1999.

*Бурак, Л. І.* Сучасная беларуская мова: Арфаграфія і пунктуацыя : практыкум / Л. І. Бурак, І. Л. Бурак. – Мінск, 1993.

*Бурак, Л. І.* Сучасная беларуская мова: Сінтаксіс. Пунктуацыя / Л. І. Бурак. – Мінск, 1987.

*Граматыка беларускай мовы : у 2 т. Т. 2: Сінтаксіс.* – Мінск, 1966.

*Конюшкевич, М. И.* Синтаксис русского и белорусского языков: Сходства и различия / М. И. Конюшкевич, М. А. Корчиц, В. А. Лещенко. – Мінск, 1994.

*Малажай, Г. М.* Лінгвістычны аналіз тэксту / Г. М. Малажай. – Мінск, 1992.

*Міхневіч, А. Я.* Словазлучэнне : нарматыўныя аспекты ўтварэння і ўжывання / А. Я. Міхневіч, Т. Р. Рамза. – Мінск, 2005.

*Рамза, Т. Р.* Безасабовыя сказы / Т. Р. Рамза. – Мінск, 1998.

*Рамза, Т.Р.* Сінтаксіс. Просты сказ: Курс лекцый / Т. Р. Рамза. – Мн., 2002.

*Рамза, Т. Р.* Сінтаксіс: Тэарэтычны курс : вучэб. дапам. / Т. Р. Рамза. – Мінск, 2003.

### Дадатковая

*Арашонкава, Г. У.* Кіраванне ў беларускай і рускай мовах : слоўнік-даведнік / Г. У. Арашонкава, В. П. Лемцюгова. – Мінск, 1991.

*Арутюнова, Н. Д.* Синтаксис / Н.Д. Арутюнова // Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990.

*Базыленка, А. М.* Пабочныя і ўстаўныя словы, словазлучэнні і сказы ў сучаснай беларускай літаратурнай мове / А. М. Базыленка. – Мінск, 1964.

*Базыленка, А. М.* Пытанні граматычнага ладу сучаснай беларускай літаратурнай мовы: Зваротак / А. М. Базыленка // Труды по языкознанию. Вып. 1. 1958.

*Бандарэнка, Т. П.* Як называць састаўныя кампаненты складанага сказа – простыя сказы ці часткі сказа? / Т. П. Бандарэнка // Беларуская лінгвістыка. 1981. Вып. 20. С. 71–73.

*Булахаў, М. Г.* Уводзіны / М. Г. Булахаў // Курс сучаснай беларускай літаратурнай мовы. Сінтаксіс. – Мінск, 1959.

*Бурак, Л. І.* Звышсказавае адзінства і яго сінтаксічныя асаблівасці / Л. І. Бурак // Беларуская мова. 1988. Вып. 16. С. 90–98.

*Бурак, Л. І.* Пунктуацыя беларускай мовы / Л. І. Бурак. – Мінск, 1982.

*Бурак, Л. І.* Сінтаксічная аднароднасць як вынік структурнага пашырэння сказа / Л. І. Бурак // Веснік БДУ. Сер. 4. 1983. № 3. С. 22–27.

*Бурак, Л. І.* Сінтаксічныя асаблівасці складанага сказа / Л. І. Бурак // Веснік БДУ. Сер. 4. С. 27–31.

*Бурак, Л. І.* Складанае сінтаксічнае цэлае ў паэме Якуба Коласа “Новая зямля” / Л. І. Бурак // Веснік БДУ. Сер. 4. 1981. № 2.

*Бурак, Л. І.* Складаны сказ і яго інтанацыйныя асаблівасці / Л. І. Бурак // Беларуская мова. Вып. 14. 1986. С. 111–119.

*Гальперин, И. Р.* Текст как объект лингвистического анализа / И. Р. Гальперин. – М., 1981.

*Гаўрош, Г. В.* Перыяд – асобая сінтаксічная канструкцыя (да праблемы вывучэння складаных формаў звязнай мовы ў школе) / Г. В. Гаўрош // Роднае слова. – Мінск, 2002. № 6. С. 52–57.

- Гаўрош, Н. В. Намінатыўныя сказы ў сучаснай беларускай мове / Н. В. Гаўрош. – Мінск, 1975. – 95 с.
- Ильенко, С. Г. Синтаксические единицы в тексте / С. Г. Ильенко. – Л., 1989.
- Клюсаў, Г. Н. Асновы і нормы сучаснай беларускай пунктуацыі / Г. Н. Клюсаў. – Гродна, 1993.
- Кривицкий, А. А. Белорусский язык для говорящих по-русски / А. А. Кривицкий, А. Е. Михневич, А. И. Подлужный. – Минск, 1990.
- Кротевич, Е. В. Структура сложноподчиненного предложения / Е. В. Кротевич // Вопросы славянского языкознания. Кн. 3. – Львов–Харьков, 1953.
- Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора / І. Я. Лепешаў. – Мінск, 1981.
- Лепешаў, І. Я. Лінгвістычны аналіз літаратурнага твора: у 2 ч. / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2000. Ч. 2.
- Лепешаў, І. Я. Сучасная беларуская літаратурная мова : спрэчныя пытанні: дапаможнік / І. Я. Лепешаў. – Гродна, 2002.
- Лосева, Л. М. Как строится текст / Л. М. Лосева. – М., 1980.
- Малажай, Г. М. Лінгвістычны аналіз тэксту: Заданні. Тэксты. Парады / Г. М. Малажай. – Мінск, 1982.
- Михневич, А. Е. Сложное предложение / А. Е. Михневич // Белорусский язык для говорящих по-русски / А. А. Кривицкий, А. Е. Михневич, А. И. Подлужный. – Минск, 1990. С. 317–320.
- Мілашэўская, А. А. Складанае сінтаксічнае цэлае з няўласна-простай мовай: на матэрыяле праявітых твораў Якуба Коласа / А. А. Мілашэўская // Роднае слова, 1999. № 8. С. 66–71.
- Міхневіч, А. Я. Сінтаксіс / А. Я. Міхневіч // Беларуская мова : энцыклапедыя / пад рэд. А. Я. Міхневіча. – Мінск, 1994. С. 484–486.
- Плотнікаў, Б. А. Беларуская мова. Лінгвістычны кампендыум / Б. А. Плотнікаў, Л. А. Антанюк. – Мінск, 2003.
- Поспелов, Н. С. О грамматической природе и принципах классификации бессоюзных сложных предложений / Н. С. Поспелов // Вопросы синтаксиса современного русского языка. – М., 1950. С. 338–354.
- Поспелов, Н. С. О грамматической природе сложного предложения / Н. С. Поспелов // Вопросы синтаксиса современного русского языка. – М., 1950. С. 321–337.
- Поспелов, Н. С. Синтаксическое целое и особенности его структуры / Н. С. Поспелов // Доклады и сообщения Ин-та языка АН СССР. 1948. Вып. 2. С. 43–68.
- Поспелов, Н. С. Сложноподчиненное предложение и его структурные типы / Н. С. Поспелов // Вопросы языкознания. 1959. № 2. С. 19–27.
- Рабчинская, И. А. Функциональные резервы членов предложения / И. А. Рабчинская // Функциональные резервы простого предложения / И. А. Рабчинская. – Минск, 1994.
- Рагаўцоў, В. І. Сінтаксіс беларускай і рускай моў: Дыскусійныя пытанні / В. І. Рагаўцоў – Мінск, 2001.
- Симулик, М. В. Сложные предложения усложненного типа в современных славянских языках: Текст лекций / М. В. Симулик. – Ужгород, 1976. – 83 с.
- Солганик, Г. Я. Синтаксическая стилистика (Сложное синтаксическое целое). / Г. Я. Солганик. – М., 1991.
- Солганик, Г. Я. Стилистика текста / Г. Я. Солганик. – М., 1997.
- Супрун, А. Я. Дапасаванне выказніка да колькаснага дзейніка ў беларускай мове / А. Я. Супрун // Беларуская і славянская мовазнаўства. – Мінск, 1972. С. 264–270.
- Сямешка, Л. І. Курс беларускай мовы / Л. І. Сямешка, І. Р. Шкраба, З. І. Бадзевіч. – Мінск, 1996. С. 496–511.
- Цікоцкі, М. Я. Стылістыка тэксту / М. Я. Цікоцкі. – Мінск, 2002. – 223 с.
- Юрэвіч, А. Л. Да праблемы лінгвістычнага аналізу тэксту / А. Л. Юрэвіч // Лінгвістычны аналіз тэксту: Матэрыялы семінара. – Мінск, 1975. С. 20–30.
- Яўневіч, М. С. Сінтаксіс сучаснай беларускай мовы / М. С. Яўневіч, П. У. Сцяцко. – Мінск, 1987.

# ПРАТАКОЛ УЗГАДНЕННЯ ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ З ІНШЫМІ ДЫСЦЫПЛІНАМІ СПЕЦЫЯЛЬНАСЦІ

| Назва дысцыпліны, з якой патрабуецца ўзгадненне | Назва кафедры                                                        | Прапановы аб зменах у змесце вучэбнай праграмы па вучэбнай дысцыпліне                                                                                                                                                                                                           | Рашэнне, прынятае кафедрай, якая распрацавала вучэбную праграму (з указаннем даты і нумара пратакола) |
|-------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------|---------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| Агульнае мовазнаўства                           | Кафедра тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства. Кафедра рускай мовы | Улічваць факты праявы сінтаксічнай спецыфікі беларускай мовы пры выкладанні курса агульнага мовазнаўства. Улічваць агульны сінтаксічны профіль беларускага сказа.                                                                                                               | Зацвердзіць<br>Пратакол № 11 ад 11 чэрвеня 2012 г.                                                    |
| Сучасныя славянскія мовы                        | Кафедра тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства                      | Вывучаць беларускую мову праз супастаўленне з іншымі славянскімі / неславянскімі мовамі.                                                                                                                                                                                        |                                                                                                       |
| Сацыялінгвістыка                                | Кафедра тэарэтычнага і славянскага мовазнаўства                      | Пры асвятленні тэмы <i>“Нацыянальная сінтаксічная ідыяматыка”</i> закранаць наступныя тэмы: <i>“Мова і грамадства”</i> , <i>“Праблемы двухмоўя на Беларусі”</i> і інш.                                                                                                          |                                                                                                       |
| Гісторыя беларускага мовазнаўства               | Кафедра гісторыі беларускай мовы                                     | Павышаць цікавасць студэнтаў да здабыткаў айчыннага мовазнаўства. Расказваць пра дзейнасць славурых беларускіх сінтаксістаў і граматыстаў, што працавалі ці працуюць у БДУ (напрыклад, Ц.П. Ломцева), – з мэтай знаёмства студэнтаў з гісторыяй і традыцыямі БДУ і філфака БДУ. |                                                                                                       |

## ЗМЕНИ І ДАПАЎНЕННІ ДА ВУЧЭБНАЙ ПРАГРАМЫ ПА ВУЧЭБНАЙ ДЫСЦЫПЛІНЕ на \_\_\_\_/\_\_\_\_ вучэбны год

| №№ п/п | Змены і дапаўненні | Падстава |
|--------|--------------------|----------|
|        |                    |          |

Вучэбная праграма перагледжана і адобрана на пасяджэнні кафедры  
(пратакол № \_\_\_\_ ад \_\_\_\_\_ 20\_\_ г.)

Загадчык кафедры

\_\_\_\_\_  
(ступень, званне)                      (подпіс)                      (Ініцыялы, прозвішча)

ЗАЦВЯРДЖАЮ  
Дэкан факультэта

\_\_\_\_\_  
(ступень, званне)                      (подпіс)                      (Ініцыялы, прозвішча)